

NOVELA

Novela (ital. novella = majhna novost) je krajši spis v prozi in obravnava kak pomemben, zanimiv in motivno izreden dogodek v živahno napeti pripovedi. Epizodnih primesi nima.

Namenjena je izobražencem, njena težnja je na psihološki poglobitvi dejanja in na junakovi označitvi, ne pa na nizanju zunanjih dogodkov. Pri noveli razpleta ne moremo videti naprej; spoznamo ga prav na koncu kot poudarjeno izrednost v življenjskem dogajanju. Njen slog je izbran in skrbno izdelan. Poznamo posamezne novele, pa tudi zbirke v okviru povezanih novel.

Novele so poznali že sami Grki. Moderni tip novele je ustvaril veliki italijanski pripovednik 14. stoletja Giovanni Boccaccio (1313 - 1375). Njegova "Desetdnevica" je primer novel v okviru. Okvir mu tvori zgodba o strašni kugi v Firencah. Tedaj je sedem gospa zbežalo s tremi vitezi iz mesta na kmete. V lepem gradiču prežive deset pravljicnih dni in vsak dan vsak izmed njih pove po eno novelo, tako je v desetih dneh nastalo sto novel.

Po Boccacciovem zgledu obravnavajo novele navadno kak ljubezenski dogodek, vendar so moderni novelisti snov razširili na vsa življenjska področja.

Med poznejšimi italijanskimi novelisti so Edmondo De Amicis, Luigi Pirandello, Grazia Deledda in Giovanni Verga. Po Italijanih so prvi izoblikovali novele Angleži (Geoffrey Chaucer, *Centerbury Tales*), Španci in Francozi. Med španskimi novelisti je najbolj znan Cervantes, med francoskimi pa Balzac, Daudet, Maupassant in Zola.

Med največjimi novelisti vseh časov slove še:

- pri Angležih: Dickens, Kipling, Poe
- pri Nemcih: Kleist, Storm
- pri Švedih: Strindberg
- pri Rusih: Puškin, Turgenjev, Tolstoj, Dostojevski, Čehov in drugi.

Med slovenskimi pa najpomembnejši:

- Tavčar
- Meško
- Cankar
- Vladimir Levstik
- Preglej
- Prežihov Voranc
- Kranjec
- Kosmač
- Bartol

Obravnavane novele:

- Giovanni Boccaccio: *Novela o sokolu*
- Nikolaj Vasiljevič Gogolj: *Plašč*
- Josip Jurčič: *Telečja pečenka*
- Simon Jenko: *Tilka, Jeprški učitelj*
- Ivan Cankar: *Hlapec Jernej in njegova pravica*
- Ivan Pregelj: *Matkova Tina*
- Prežihov Voranc: *Samorastniki, Boj na požiralniku*
- Miško Kranjec: *Režonja na svojem*
- Edvard Kocbek: *Črna orhideja*
- Ciril Kosmač: *Tantadruj*